

מכל מקום קיררה לאחרים

❖ החיים בנויים מהשפעת הסביבה ❖ ההחלטות שלנו מתקבלות בגין אותן השפעות חברתיות ושם בדיוק הייתה המכה של עמלק ❖ כשאדם מייצר אטמוספירה חדשה, גלי ההשפעה הם אינסופיים, בכל הרבדים

הפחד של האומות מישראל היה איום. תקפים שבהם רגזו, גיבורים שבהם נמוגו, אלופי אדום נבהלו, יושבי פלשת נאחזו חלחלה. לא רק באותה שעה, גם ארבעים שנה מאוחר יותר מספרת זאת רחב למרגלי יריחו.

הרי בקריעת ים סוף, לא נקרע הים לבדו, אלא כל מימות שבעולם נבקעו עמו. כל העולם רעש וגעש בכל תנועה של עם ישראל, בהחלט מטיל מורא.

ישראל היו אמורים לכבוש את הארץ בנקל, ללא מלחמה.

ההשפעה קיימת

ולמרות זאת. ישראל מגיעים לארץ כנען וכנגדם ניצבים ל"א מלכים שונים. לא שעמיהם התגוררו באותם חבלי ארץ, אלא שכל אותם מלכים, מהארצות הסובבות ביקשו לתקוע דגל בפיסת אדמה בארץ הזו (להר חרמון לדוגמא, היו ד' שמות, כפי ארבעה מלכויות שאחזו חלק ממנה).

מלך אחרי מלך נופלים שדודים לפני יהושע, איש לא לומד מקודמו. מלך יריחו ומלך ירושלים, מלך תענך ומלך מגידו. כולם קורסים, וממשיכים להילחם. הלא אתם רואים שאינכם מצליחים לעמוד בפני יוצאי ירך יעקב, מה לכם פה ומי לכם פה?

הוא אשר גילו רבותינו. זה קירור האמבטי של עמלק. עמלק שהכניס באומות את האובססיה להילחם בישראל למרות שאין להם גבול או עימות איתם, יכלו לשבת בשקט בארצם הרחוקה ולאכול בשלווה את תאניהם. אדם ילחם עבור ביתו ורכושו, כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. אבל כאן, מה גרר אותם לקרב? רק ההשראה של עמלק.

אמת. לא הייתה להם שייכות עם עמלק. עשרות שנים הפרידו ביניהם. אבל ההשפעה שררה באוויר, זה כבר לא היה מופקע. ההשפעה הלכה והתפתחה.

מבלי משים, אומות שלא הכירו את ישראל ולא את עמלק, מצאו את עצמם בדיוק באותו מקום. גם הם נלחמים בישראל.

אחת המצוות שנדרשים לקיים מדי שנה, היא לקרוא את פרשת מעשה עמלק סמוך לחג הפורים.

אף כי המצוה היא לזכור זאת בכל יום, אך משום שזיכרון האדם הוא שנה שלמה וכאשר דרשו זאת (ברכות נח:) על הפסוק 'נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד', כשם שאבידה משתכחת מן הלב לאחר י"ב חודש (רש"י שם), ומכיון שכתוב במעשה עמלק 'לא תשכח', אנחנו מזכירים איבתו פעם בי"ב חודש, שלא ישתכחו מעשיו מאיתנו.

והשנה הזו, תבוא אל נכון הערתו של החת"ם סופר (שו"ת אה"ע ח"א סי' קיט), כי אף שבשנה מעוברת השכחה אורכת י"ג חודש, כי רק אז מתחלפות תקופות השנה ותהלוכות החיים והיה די לקרוא פעם בי"ג חודש בשנה כזו, מכל מקום בעצמו החמיר וציווה לתלמודיו לכוון בקריאת פרשת כי תצא, לצאת ידי חובת קריאת זכור (ראה בדברי תלמידו המהר"ם שיק על תרי"ג מצוות מ"ע תר"ד).

ומאחר שהשנה הבעל"ט היא שנה מעוברת, ראוי להתבונן השבוע הזה במעשה עמלק הרשע, בגופם של דברים.

מכל מקום קיררה לאחרים

נתחיל באמבטי שהתקררה.

רבנותינו מדמים את מעשה עמלק להדיוט שקופץ לאמבטיה רותחת, מבעבעת. כולם חוששים להיכנס למים הרותחים, חוץ מאותו הדיוט. קפץ ונכווה. 'אף על פי שנכווה, מכל מקום קיררה לאחרים'.

אמבטי רותחת לא מתקררת במהירות, גם כשעשרה הדיוטות יקפצו לתוכה. עדיין אי אפשר להיכנס לתוכה. אבל רבותינו לימדו שעמלק כן קירר, במושגים העדינים, בת מודע של אומות העולם הוחדרה הידיעה שלמרות הכל אפשר לפגוע ביוצאי מצרים.

אתה מושפע. כולם מושפעים

אדם מרגיש שכלתן ובעל דעה. איש לא יתדרך את מחשבותיו ונטיית לבו. הכל הוא מורד בפלס ויושר לבב. אין מקום להשפעה חיצונית לשבש את סברותיו. כך הוא מרגיש.

לכאורה.

אז למה יש דעות קוטביות כל כך בין קבוצות בני אדם, וכולם סבורים שהם הכי צודקים?

כי זאת אשר ידענו מאדונינו הרמב"ם, משפט אשר נחזור עליו שוב ושוב (רפ"ו מהלכות דעות): 'דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו'.

זהו. האווירה משפיעה. הסביבה משפיעה והחברים משפיעים.

ואם אנחנו מחפשים סיבה מדוע לא מרגישים את חרדת חודש אלול ואת החרדה לקראת יום בו עוברים לפניו יתברך לתת דין וחשבון, כנראה זה מחמת הסביבה. הסביבה מתנהלת כהרגלה ולא חרדה מה'אלול'. זוהי מרפה לנו את הידיים.

נוטל שכר כנגד כולם

יש רעיון נפלא שמסר רבי אהרן קוטלר אודות אדם שמתחזק לבדו, למרות שהסביבה לא נמצאת באטמוספירה שלו. 'אם ראית דור שמתרפין מן התורה, עמוד והתחזק ואתה נוטל שכר כנגד כולם' (ירושלמי סוף ברכות).

ההבנה הפשוטה היא, חסרים לומדים, ואתה לוקח את שכרם לעצמך. חידש רבי אהרן קוטלר כיוון אחר לחלוטין -

דוך שעסוקים בתורה, נורמלי שזו תהיה האווירה שבחור צעיר ייקח את הגמרא וילמד היטב. אבל כשהבחור הזה נמצא במקום שאין סביבה כזו, אין דחף חברתי כזה, המלאכה שלו קשה שבעתיים. באצבעות חשופות הוא חוצב את תלמודו.

ובכן, כל מאמציק היו מתוך תוכך, אתה הבאת כוחות נפש שלא קיימים, בדין הוא שתטול שכר כנגד כולם!

והרי זה היה בדיוק שכרו של פינחס ליטול בדין את שכרו. הוא יצק כוחות לא קיימים, מתוך עדה של 'המה בוכים', קם ונתגבר כמו לביא. מכולם נשתכחה ההלכה, איש לא ידע מה לעשות, רק אחד קם מתוך עדה, לא הושפע מהבכי והנהיג של חבריו, תפס את הרומח ועצר את חרון האף.

גם לאחר מעשה המשיכה הסביבה להתנכר לפינחס. ריגנו אחריו, הזכירו פיטום אבותיו, מדובר באדם עם סגולות ייחודיות שלא מושפעות מהסביבה.

הנני נותן לו את בריתי שלום.

היונה והזקן

'יש' מין יונה שמאכילים אותה וחברותיה מריחות ובאות אצלה לשובבה, כך חז"ל מספרים במדרש שיר השירים (א, טו). 'כך בשעה שהזקן יושב ודורש, הרבה גרים מתגיירים באותה שעה'.

לעולם ה'נמשל' הוא יותר גבוה וחודר מאשר המשל. המשל בא לסבר את האוזן, להטעים את תחילת ההבנה ומכאן ואילך תרחיב בדעתך. היונות שמריחות ובאות, ניכרות ונראות. הנה זו באה וגם זו באה.

הנמשל רחב הרבה יותר, אתה לא רואה בכלל מי הגיע לדרשתו של הזקן, ההשפעה שלו הולכת למרחקים, קודחת לעמקים ומתפשטת למרחבים. ייתכן שהזקן ייפטר לבית עולמו וכלל לא יידע עד היכן השפעתו חבקה.

יש אדם שמושפע ישירות כמו יתרו, שומע על כל התלאה ומחליט להגיע. יש אדם ששומע לאחר זמן כמו רחב. שמענו כי הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם. ארבעים שנה זה חלחל. ויש אנשים כמו חנניה מישאל ועזריה שנכנסו לכבשן האש ופרסום קידוש ה' שלהם המשיך והתרחב לכל העולם כולו.

הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בצורה אחרת, כל אדם עם דעות שונות. ולמרות זאת, יש כוח להשפעה של רבים. פלוני יחיד ופלוני יחיד, אבל במכנה המשותף דעותיהם קרובות. לזה אננו מכוונים לקראת יום ראש השנה, להמליך את הקדוש ברוך הוא בשמים ובארץ, לעבדו שכם אחד, להשפיע ולהקריין את מלכותו בכל משלה, ידע כל פעול כי אתה פעלתו. עמלק נמצא בגפו, מבקש להקריין את איבתו בכל העמים, והצלחה.

נזכור כי מרובה מדה טובה ממדת פורענות פי חמש מאות, יכולים אנו להקריין את מלכות ה' בעולם, בכל העמים ובכל הבריות, כי מלך על כל הארץ אלוקים!

גם אנחנו צריכים להצליח.

ויבוליים!

להצלחת

הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת

הגאון האמיתי
רבי אברהם דב אויערבאך זצ"ל
בן מרן הגרש"ז זצ"ל
רב אב"ד עיה"ק טבריא ת"ו